

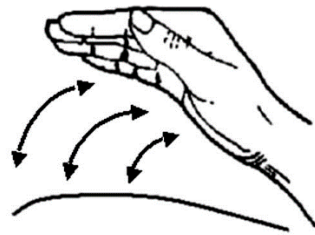
การเคาะปอดเพื่อระบายเสมหะในเด็กเล็ก

ประกอบด้วย

1. การจัดท่าเด็ก (postural drainage)
2. การเคาะปอด (percussion)
3. การสั่นสะเทือน (vibration)
4. การไออย่างมีประสิทธิภาพ (effective cough)
5. การดูดเสมหะ (เฉพาะเด็กเล็กหรือเด็กที่ไม่สามารถไอขับเสมหะได้เอง)

หลักการทั่วไป

1. การจัดท่า เพื่ออาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก ทำให้เสมหะไหลออกจากหลอดลมเล็กส่วนปลายเข้าสู่หลอดลมใหญ่ตรงกลาง เมื่อเด็กไอเสมหะจะถูกขับออกมาได้มากขึ้น
2. การเคาะ ใช้อุ้งมือ (ดังภาพ) ไม่ควรใช้ฝ่ามือ ควรทำมือให้เป็นลักษณะค้อม นิ้วชิดกัน ที่เรียกว่า cupped hand เคาะบริเวณทรวงอกส่วนที่ต้องการระบายเสมหะ

3. ใช้ผ้ารองบนส่วนที่จะเคาะ
4. การเคาะแต่ละท่าควรใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 1-3 นาที หรือนานกว่านั้นถ้ายังมีเสียงเสมหะมากอยู่
5. ขณะเคาะหากเด็กไอ ควรใช้การสั่นสะเทือนช่วย โดยใช้มือวางราบ พร้อมทั้งเกร็งกล้ามเนื้อบริเวณต้นแขนและหัวไหล่ทำให้มือสั่น ในระหว่างที่กำลังไอ หรือช่วงที่เด็กหายใจออก
6. ฝึกการไอ ให้มีประสิทธิภาพ (ทำได้เฉพาะเด็กที่รู้เรื่อง สามารถเข้าใจและทำตามคำอธิบายได้) ฝึกได้โดยให้เด็กหายใจเข้าเต็มที่ซ้ำๆ กลั้นไว้สักครู่ และไอออกมาโดยเร็วและแรง
6. ควรทำการระบายเสมหะ ก่อนมีนมหรืออาหาร หรือขณะท้องว่าง หรืออย่างน้อย 2 ชั่วโมง หลังอาหาร เพื่อป้องกันการสำลักและอาเจียน

การจัดท่าเคาะปอด

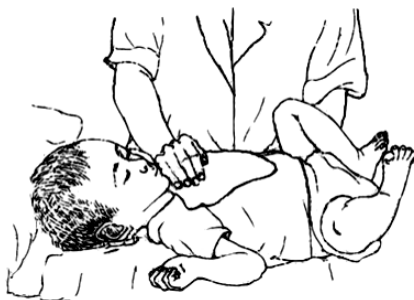
ท่าที่ 1 ปอดกลีบซ้ายบนส่วนยอด

จัดให้เด็กอยู่ในท่านั่งเอนตัวมาข้างหลังประมาณ 30° เคาะบริเวณด้านบน เหนือทรวงอก ด้านซ้าย ระหว่างกระดูกไหปลาร้าและกระดูกสะบัก

ท่าที่ 2 ปอดกลีบซ้ายบนด้านหลัง

จัดทำให้เด็กนั่งคร่อมตัวมาทางด้านหน้าเล็กน้อย (30°) บนแขนของผู้ให้การบำบัด เคาะบริเวณด้านหลังตอนบนเหนือกระดูกสะบัก ระหว่างกระดูกต้นคอและหัวไหล่

ท่าที่ 3 ปอดกลีบซ้ายบนด้านหน้า

จัดท่านอนหงายราบ เคาะบริเวณเหนือราวนมต่ำจากกระดูกไหปลาร้าเล็กน้อย

ท่าที่ 4 ปอดกลีบซ้ายส่วนกลาง

จัดทำให้ศีรษะต่ำลงประมาณ 15° และตะแคงด้านซ้ายขึ้นมาประมาณ $\frac{1}{4}$ จากแนวราบ และเคาะบริเวณราวนมด้านซ้าย

ท่าที่ 5 ปอดกลีบซ้ายล่างส่วนชายปอดด้านหน้า

จัดให้เด็กนอนตะแคงกึ่งคว่ำหน้า ศีรษะต่ำ 30° ประคองทรงวงอกบริเวณชายโครงด้านซ้ายหงายขึ้นมาเล็กน้อย

เคาะบริเวณเหนือชายโครงด้านข้างตอนหน้าต่ำจากราวนมลงมาเล็กน้อย

ท่าที่ 6 ปอดกลีบซ้ายล่างส่วนชายปอดด้านข้าง

จัดท่าศีรษะต่ำ 30° นอนตะแคงเกือบคว่ำ

เคาะบริเวณด้านข้างเหนือชายโครงระดับเดียวกับท่าที่ 5 ได้ต่อรักแร้ของเด็ก

ท่าที่ 7 ปอดกลีบซ้ายด้านล่างส่วนหลัง

จัดท่าศีรษะต่ำ 30° นอนคว่ำ เคาะบริเวณด้านหลังต่ำจากกระดูกสะบักลงมาในระดับเดียวกับชายโครงด้านหน้า

หมายเหตุ :

ในภาพเป็นการแสดงท่าระบายนเสมหะจากปอดด้านซ้าย สำหรับการระบายนเสมหะจากปอดด้านขวาให้จัดท่าแบบเดียวกันแต่สลับข้างจากซ้ายเป็นขวา

ถ้าทราบว่า พยาธิสภาพอยู่ที่ปอดส่วนไหนให้เน้นเคาะที่ตำแหน่งนั้นเป็นพิเศษ

เนื้อเรื่อง ธิติดา ชัยศุภมมงคลลาภ APN
อาจารย์ที่ปรึกษา ศ.พญ.อรุณวรรณ พุทธิพันธุ์
ภาพประกอบ สุรพล แสงโสภิต
จัดรูปแบบโดย เมตตา ขำอินทร์